

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

גם היושבים בה אין נקראין ייטבי הארץ ואין להם ישיבה בה, מאחר שהם עבדו עלי' למלכי העמים המושלים שם כמונו בח"ל אין זה נקרא ישוב שיושבים בה בישיבה. רק גרות בעלמא ולא מקיים וישבתם:

[טו] עיקר החכמה והידיעה כאשר נבלעת בלב, וכמ"ש בדואג [סנהדרין ק"ו ב'] דתורתו מהשפה ולהיץ ולא בלב, ורחמנא לבא בעי שיהי' נבלע בלב והלב נמשך אחר הידיעה והחכמה שבה וזהו קרא חכם לב שנא' וככל חכם לב נתתי חכמה דלמדו מזה בהרואה (ג"ה) ולא יחייב חכמה אלא להחמיק והכונה מי שהוא מקבל החכמה בלבו שזה נקרא חכם, אבל משפה ולחויץ נקרא כסיל כמ"ש בלב גבון וגו' ובקרב כסילים תודע, והרי שיש בו חכמה דתודע ומ"מ קוראי כסיל לפי שאינו בלב דאז תנוה משא"כ הכסיל אין לו הפץ בתבונה כי אם בהתגלות לבו, וכמ"ש בזוהר [בלק קצ"ג ב'] אבלעם סימן דלא ידע כלום שבוחי, ובדאי לא נכתב בתורה דבר שקר מה שאמר על עצמו יודע דעת עליון, אלא שכל ידיעתו משפה ולחויץ ומשהוציאם מהשפה בע"כ לא נשאך אצלו כלום ונטרד והלך כמ"ש על פסוק הנני הולך וגו', ואע"פ שידע דעת עליון שאוהב ישראל ושהם קיימים לעולמי עד עכ"ז לא הדל מלייצץ עצות להכשילם נגד רצון השי', כי הרשעים הן ברשות לבן (בר"ר פל"ד) ואין הלב נמשך אחר ידיעת האמת שמכיר רק החכמה נמשכת בע"כ אחר הלב הטמא, יע"כ אין משכן לחכמה לנוח בו אלא להשתבח בלבד וכל רוחו יוציא כסיל ולא נשאר בו כלום, וזהו סימן דלא ידע באמת כלום שאין נקרא ידיעה כלל להיות בו משכן הידע ליקרא ידועים וכבצאל מלא רוח חכמה הידע, רק הוא אמר יודע דעת עליון שהדעת הוא עליון ולמעלה ממנו רק שהוא הי"ל ידיעה להתפאר בה לבד ועכ"כ אל יתהלל החכם בחכמתו, והוא נקרא חכמתו אף דבאמת הוא בהיפך אצל המתהלל שהוא סימן דלא ידע כלום דאז אין לו שייכות עם החכמה כלל וממילא דאין לו במה להתהלל, אך הכתוב אומר על החכם האמת בחכמתו הקבועה בלבו, וכמ"ש בקדושין (ל"ב.)

בתחלה נקראת חורת ד' ולבסוף תורתו היינו דלא מיד נקבע בלב וכמ"ש [פסחים ס"ח ב'] דמטיקרא כי עביד אדעתא דנפשי' עביד, והיינו שלא לשמה דהוא נקרא בפסחים [ג' ב'] עד שמים שאינו מתפשט אלא בעוה"ז, כמ"ש (שבת ס"ג.) למשמאילים בה עושר וכבוד היינו בעוה"ז וג"ע התחתון הוא ג"כ תחת השמים אבל השמים שמים לד', ואין לו שייכות עם עצם התורה שהוא תורת ד' ואין לה שייכות עמו עדיין ליקבע בלבו, עד לבסוף דמתוך שלא לשמה בא לשמה אז נעשה תורה דילי' ונקרא חכם באמת שהיא חכמתו, ואז אין לו להתהלל עוד בה כי ההתפארות רק בעוד שלא ידע כלום והיא רק מהשפה ולחויץ להשתבח בפה ולב אין, וכשמתהלל סימן דאינו חכם והחכמה שידע אינה חכמתו באמת רק במחשבתו, אבל אה"כ הוא להיפך דהשי' קורא התורה דילי' אבל הוא מכיר דלית לי' מגרמי' כלום רק הכל מהשי' החונן לאדם דעת, וזהו תכלית חכמת אדם להכיר דהכל מהשי', ובזאת יתהלל המתהלל ר"ל מתהלל מפי אחרים כמ"ש יהלך זר וגו' כאשר הוא משכיל ויודע אותו ית' שהכל ממנו ושחלק מחכמתו:

[טז] איין ליהודי להתייאש משום דבר, בין בעניני הגוף כמ"ש [ברכות י' סע"א] אפי' חרב חדה על צוארו אל ימנע מהרהמים, בין בעניני הנפש אפי' גשתקע למקום שגשתקע וחסא בדבר שאז"ל (זוה"ק ח"א רי"ט:) שאין תשובה מובלת ח"ה או שתשובתו קשה או שרואה עצמו משתקע והולך בעניני עוה"ה, אל יתייאש בעצמו לומר שלא יוכל לפרוש עוד, כי אין יאוש כלל אצל איש יהודי, והשי' יכול לעזור בכל ענין, וכל בנין אימה הישראלית הי' אחר היאוש הגמור דאברהם ושרה זקנים ומי מלל לאברהם הנקיח וגו' שלא עלה על דעת אדם עוד להתאמן זה ואפי' אחר הבטחת המלאך ושרה הצדקת ידעה האמונה דהשי' כל יכול ועכ"ז צחקה בקיבה שהי' רחוק אצלה להתאמן זה בידעה זקנית אברהם דטוחן ואינו כולט כמ"ש ברא"ר (פמ"ח) וכן זקנתה, ואם הי' רצון השי' לפקדם הי' פוקדם מקודם דלמעט בנס עדיף ולא עביד

ניסא במקום שא"צ, אבל באמת מאת ד' היתה זאת שיהי' בנין האומה דוקא אחר היאוש הגמור שלא האמין שום אדם ואפי' שרה שתפקד עוד, כי זה כל האדם הישראלי להאמין שאין להתיימש כלל דלעולם הש"י יכול לעזור והיפלא יד' דבר, ואין לחקור בחקירות למי עשה ד' ככה, וכן הישועה דלעתיד נא' [ישעי' נ"ג] מי האמין לשמועתינו וגו', וכ"א [סנהדרין צ"ז סע"א] דאין בן דוד בא עד שיתייאשו מן הגאולה וע"כ אמר [ישעיה נ"א] הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, דגם התחלת בנינכם הי' כן אחר היאוש, ושוב מצאתי בתנחומא [פי' וירא] על פסוק וד' פקד דבר זה ע"ש ואהניין, ואאע"ה ראש האומה הוא עפנת דבר זה שלא להתיימש משום דבר כשנשבה לוט וכבר נתיימשו כולם מלהציל, דכ"א מלך סדום הרכוש קה לך דכבר נתיימש בידי המלכים וקניי' אח"כ אברהם אבינו בשינוי רשות, ואברהם אבינו אור עצמו עם שיה' ילדי ביתו לרדוף אחר ד' מלכים, ובנדרים [ל"ב ט"א] דהוא בגימט' אליעזר, ומשמעות השם מפורט בתורה אצל מרע"ה כי אלקי בעזרי ויצילני וגו' שכבר הי' הרב פרעה על צוארו הש"י יכול לעזור גם אחר היאוש שאין להתיימש משום דבר, וזהו רמז מספר שי"ת בגימטריא יאו"ש עם הכולל היינו שמספר זה הוא המוציא מידי יאוש ומורה שהש"י עוזר מכל דבר שהאדם חושב להתיימש, ונראה לי דנה דברי ההיא סבתא [סוכה ל"א א'] אתתא דהוה לאביה שי"ח עבדי כו' ע"ש היינו דחשבה אולי סוכרים כר"ש [ב"ק קי"ד א'] דסתם גזילה יאוש בעלים, ובפרט עבדי ריש גלותא דתקיפי ואלמי ומי ידון עם שהתקיף ואצל ר"ג ורבנן שעמו הוי שינוי רשות ולפיכך לא השגיתו בה. ע"כ אמרה דהוה לאביה כו' שהיא מזרע אברהם שהתאזר עם שי"ח עבדיו לעזור דבר זה שאין יאוש כלל, ולמה לא ישגיתו בה להאמין לזו שלא נתיימשה כלל כי גם היא מזרע אברהם אבינו בוטחת בהש"י כמוהו ויודעת שהש"י יכול לעזור נגד הכל והי' לו לחוש לדברי' ושלא לישב בסוכה הגזולה:

[יז] בשבועות צריך למסור כל תאותיו

להשם יתברך שזהו ענין הקדמת נעשה לנשמע, ולא אמרו לשמוע קודם אם יכולי' לקבל כמו שאמ"ה הוה מינא אי מציתו כו' (שבת פ"ח.), וע"כ לא ניתנה תורה לאו"ה שהם שאלו מה כתיב בה וכשאמר להם דבר שנגד תאותם לא רצו לקבלה (פסיק"ר ר"פ כ"א), אבל בני ישראל לא שאלו כלל מה כתיב בה כי נתרצו לעשות כל מה שיצוה ואפי' שהוא נגד תאות לבם, וזהו מסירת כל התאות להש"י שאפי' בתכלית תוקף התאוה הוא מוכן למנוע עצמו ממנה אם אינו כרצון הש"י, וכמ"ש (שהש"ר פ"ז שהו"ט ב') על פסוק סוגה בשושנים לאהרן שהוציא כמה הוצאות ובא ליזקק אמרה לו כשורשה אדומה ראיתי זה פונה לכאן ואיזה הוה עקצו רק דברי תורה הרכים כשורשה, וזהו ענין שתי הלחם דשבועות שבאות חמץ שהוא הקרבנות האור שבעיסה המעכב כמ"ש [ברכות י"ז א'] להש"י, ועי"ז זוכה לקבלת מתן תורה שהוא התכלין ליצר (קדושין ל"ז) היינו להשתמש בו רק כרצון הש"י, ואז הוא טוב מאוד כדכ"ל בבב"ר וכמ"ש [ברכות ל"ד א'] בשאר דמיעוטו יפה רק רובו קשה, וזהו הסכלות מעט היקר מחכמה מכבוד, נכבה הוא השגת הדברי תורה עצמן, וכבוד הוא הנמשך ממנה בטוף דכבוד חכמים יגחלו והסכלות מעט הוא המביא לכל זה ע"י הרגשת החסרון דעי"ז הוא הומד ימתאוה ומצפה לד"ת להשלים ע"י זה חסרונה, וזהו עיקר כח האדם רק התשוקה וההשתוקקות שיש לו ושהוא מכין את עצמו לקבל ולעשות ככל התורה, והשאר הכל מהש"י הנומר בעדו והוא יתן חכמה אבל לא יהיב אלא לחכמיו, הם אותן שיש בהם הראשית חכמה שהוא יראת ד' דנקרא ג"כ חכמה כמ"ש הן יראת ד' היא חכמה שהוא הכנת הלב שלא לעשות שום דבר שנגד רצון הש"י, ואז כל התורה והחכמה מסור לו לדעת מה הוא רצון הש"י ושיהיו כל מעשיו ומחשבותיו כפי חכמת הש"י שבקרבנו, וזהו ג"כ הכנת ג' ימים אל תגשו אל אשה שקידם מתן תורה שלא יהיו הנשים פולטות ש"ו וטומאה זו מצד התאוה, ואף דקיי"ל (ברכות כ"ב.) כרבי יהודה בן בתירא דאין דברי תורה מקבלין טומאה, והו

מסורת המדרש

סו מנחמא כגן סימן ז', ילקוט תהלים רמז מ"ל. ס"ק ק"ר פרשה ה'. ילקוט כגן רמז ע"ג. עילקוט מיכה רמז מקנ"ב.

חידושי הרד"ף

להפיל עני ואביון זה לוט. שלא רצו להרעו רק לקחתו בשבי ולקחו רכשו והשאירוהו עני ואביון. ולאברהם ישירי דרך חשבו לסבחו ולהרעו.

באור מהר"פ

פמ"ב א דבר אחר חרב פתחו כו'. ל"ג ל"י אלא ה"ה ויהי כימי אמרפל רשבי"ש פתח כו' (יפ"ח).

ידי משה

פמ"ב א דבר אחר כו' עד וחבריו. כולו יתר א"מ. בכמה דאחא בחליטין כו'. פירש"י בחטיפה ר"ל כמו שחטפו הדי' מלכים מהרה הרכוש כך לא עיכב' בידם ומיד בא אברהם וחטף מהם כמו ויחלטוהו ממנו שפירשו חטפו הדבר.

ליקוטיו

פמ"ב א ד"א זה אמרפל וחבריו. היא היא רק שניתפף לשון חבריו כלומר חבריו כדומתו שהיו פותחין בדרך חנם. ב בחליטין. עיין במ"כ כשם הערוך. ופירושו לפי דרכו אם נאמר שהכלית חיי האדם הוא חיי עוה"ז איך איננו מאושר לעולם אחרי שגם באחרית ימי חיינו הוא נעשה חלש כראשיתו ואיה השלמתו. והנמשל על כלל העולם והשלמת ישרים וצירופם שהיו ימי חולשתם שבהחלית ימי העולם רמז בזה מה שיהיה באחרית מהם. וא"כ מהו התכלית העולם בכללו ותכלית ישרים אם לא יהיה באחרית סוף וקץ להשלמתם. ומסתמא ישלמו באחרית בכל טוב כי כל זה רק בחינת הצירוף להם. והמה וגו' כדי שיבואו. הוא רעיון בכתוב כל אלה חוברו ודימו שעי' התחברותם יצחו את כל אך לא הבינו חפץ ה' שטופם שעי' יפלו כולם וזהו דוגמת הכתוב כי קבצם כעמיר טרונה כתבואה הנקבצת כדי שידושו את כולם יחד (אשד הנחלים).

זה אברהם. כדלקמן סימן ג' שעיקר כוונתו היה על אברהם. ב וגם זו רעה חולה. קהלת רבה. כמה דאחא בחליטין. חפשתי ולא מצאתי פירושו ועי' מ"כ בקה"ר שם שפירושו מלשון ריקין דקין כמ"ש ברכות הלוט שחלטו ברותחין ואולי הכוונה על הילד אחר שנה שמאכילין אותו מאכלים דקים וכן הזקנים. כשם שפתח. היינו מאברהם שהיה תחלת בנין עולמו של הקב"ה בעולם כמ"ש שמ"ר פר' ט"ו סימן ז' בהדיא. את כדרלעמר. הביא פסוק ט' שמונה שמות הדי' מלכים פעם שני. ודרש מדה יו"ד מדבר שהוא שנוי שני מיני מלכים ועילם היינו מדי כמ"ש שמ"ר פרשה ט"ו סימן ט"ז בהדיא. מלך גוים זו אדם. מלך שנער הוא בבל. ואריוך מלך אלסר זה יון. כמ"ש ובני יון אלישה הוא אלסר וכמ"ש לקמן פר' זו סימן ד' ועי' לעיל ריש פרשה ל"ד אלישה אליסטורוס ומש"ש. והמה לא ידעו. ובפסוק הקודם ועתה נאספו אליך וכו' והמה לא ידעו וכו' קומו ודושי וכו' ומעשה אבות סימן לבנים. שכך יהיה בסוף אצל ציון.

ודורש וגדולי מדינתו יושבים

לפניו בן ציצית הקסת ונקדימון

בן גוריון וכן כלבא שבווע. ומצאו

יושב ודורש הפסוק הזה חרב

פתחו רשעים וגו' וזה אמרפל

וחבריו. להפיל עני ואביון זה לוט.

לטבוח ישרי דרך זה אברהם.

חרבם תבוא בלבם ויחלק עליהם

לילה הוא ועקדו ויפם. אמר לו

אביו בני לא עליתי לכאן אלא

לנדותך מנקסי עכשו הרי כל נקסי

נתונים לך מתנה. אמר הרי הם

עלי חרם ואיני אלא שנה פם

פאחי. דבר אחר חרב פתחו רשעים

ודרכו. זה אמרפל וחבריו.

ב ויהי בימי אמרפל, ר' שמואל

בר שילת פתח (קהלת ה טו) וגם זה

רעה חולה כל עמת שבא פן ילך, אמר ר' שמואל בר

שילת כמה דאחא בחליטין בן הוא אזיל בחליטין. אמר ר'

אבון פשם שפתח בדי' מלכות בך אינו חותם אלא בדי'

מלכות, את כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים

ואמרפל מלך שנער ואריוף מלך אלסר, בך אינו חותם אלא

בדי' מלכות מלכות בכל ומלכות מדי ומלכות יון ומלכות

אדום. ר' פנחס בשם ר' איבו פתח (מ"כ ד יב) ויהמה לא ידעו

מחשבות ה' ולא הבינו עצתו פי קבצם כעמיר גרנה, למה,

כל אלה חברו אל עמק השדים כדי שיבואו ויפלו ביד

אברהם, הדיא הוא דכתיב ויהי בימי אמרפל וגו'.

בזמן העבר בימי אברהם. וכן לא הבינו עצתו גם לעתיד (נזה"ק). למה כל אלה חברו. ר"ל למה לא הבינו עצתו זה כל אלה חברו אלא למימר שהכוונה האלהית היתה בזה שיהיה להם חבורה וקבצם כעמיר טרונה (יפ"ח).

רש"י

וימרו ויחלטו הממנו. ס"א. ושנו אל עדה העמלקי. וגם את שדי האמורי ואף כל רכוש קדום ועמורה ואת לוט ואת רכשו לקחו והלכו להם כך הלך בחטיפה שגא אברהם והציל את כל השביה וחטפה מידם. אמר ר' אבין. פליג על ר' שמואל בר שילת ע"כ. והוא כמו דבר אחר מהו כל עומת שגא בן ילך רמז רמז כשם שגאו ארבע מלכיות להודווי ולהשפענדי בהם והנה אימה חשכה גדולה אלו ארבעה מלכיות כמו שפרש לפנינו.

מתנות כהונה

שהאלים נא לעולם כך וחלש זרין למלכות דקים בן לעת וקמו נעשה כך וחלש זרין למיני חלוטין ומלכיים דקים. כשם שפתח כו'. כשם שפתח נערו של אברהם אבינו נד' מלכיים שגאו עליו להרעו כללעיל לטבוח ישרי דרך וכדמפרש שוב לקמן ואח"כ ניגול מהם והייה לו לפליטה גדולה כך אינו חותם לעתיד אלא נד' מלכיים של מה שאירע לאברהם הוא סימן לנביו כללעיל פ"מ ונע"י בהרמזין פי' ון. למה כל אלה כו'. למה נמן ה' נצטם ככה כדי כו'.

בן ציצית הכסת כו'. כולם שמות גדולי ירושלים כדלמרינן בפרק המוקין. הרי הם ע"י חרם. כדי שלא יהנה מד"מ ואינו רוצה לנטול אלא שזה כו'. וזילקוט גרס הרי הם עלי חרם אלא שזה כו'. זה אמרפל וחבריו כו' גרסינן. ועיין מנחמא פרשה זו מסיים עד שלא נא אמרפל ומזיריו לא היה חרב בעולם נאזו ופתחו חרב אמר הקב"ה אחם פותחים חרב להפיל כו' חרנס חנא נצטם ויחלק עליהם לילה וגו'. ב בחליטין. הערוך הביאו ערך חלט ומשמע פירושו כשם

פרקי רבי אליעזר

פרק ראשון

אוצר התכונה

מעשה ברבי אליעזר בן הורקנוס שהיו לאביו תורשים והיו חורשין על גבי המענה. והוא היה תורש במרשין. ישב לו והיה בוכה. א"ל אביו מפני מה אתה בוכה שמא מצמער אתה שאתה חורש במרשין. עכשיו אתה חורש על גבי המענה. ישב לו על גבי המענה והיה בוכה. א"ל מפני מה אתה בוכה שמא מצמער אתה שאתה חורש על גבי המענה. אמר לו לאו. ולמה אתה בוכה. אמר לו שאני מבקש ללמד תורה. אמר לו והלא בן עשרים ושמונה שנים אתה מבקש ללמוד תורה. אלא קח לך אשה ותוליד לך בנים ואתה תליכן לבית הספר. עשה שתי שבתות ולא פעם כלום עד שנגלה לו אליהו ז"ל. ואמר לו בן הורקנוס למה אתה בוכה. אמר לו מפני שאני מבקש ללמוד תורה. אמר לו אם אתה מבקש ללמוד תורה ענה לירושלים אצל רבן יוחנן בן זכאי. עמר והלך אצל רבן יוחנן בן זכאי ישב לו והיה בוכה. אמר לו מפני מה אתה בוכה. אמר לו מפני שאני מבקש ללמוד תורה. אמר לו בן מי אתה ולא הגיד לו. אמר לו מימך לא לביית ק"ש ולא חפלה ולא ברכת המזון. אמר לו לאו. אמר לו עמר ואלמדך שלשתן. ישב והיה בוכה. אמר לו בני מפני מה אתה בוכה. אמר לו שאני מבקש ללמוד תורה. והיה אומר לו שתי הלכות בל ימי השבוע והיה תזור לו עליהן ומדבקן. עשה ח' ימים ולא פעם כלום עד שעלה ריח פיו לפני ר"י ב"ר והעמידו מלפניו. ישב והיה בוכה אמר לו מפני מה אתה בוכה אמר לו מפני שהעמדתני מלפניך כאדם שמעמיד מלפניו מוכה שחץ. אמר לו בני כשם שעלה ריח פוך מלפני כך יעלה ריח חקי תורה מפיך לשמים. א"ל בני בן מי אתה. א"ל בן הורקנוס אני. א"ל והלא בן גדולי עולם אתה ולא היית מגיד לי. א"ל חייך היום אתה מועד אצלי. אמר ליה כבר סעדתי אצל אכסניא שלי. א"ל ומי הוא אכסניא שלך. א"ל ר' יהושע בן חנניה דר' יוסי הכהן שלח ושאל אכסניא שלו אמר להם אצלכם מעד אליעזר היום א"ל לאו והלא יש לו שמונה ימים שרא פעם כלום. אתרי כן הלכו ר' יהושע בן חנניה ורבי יוסי הכהן ואמרו לו לרבן יוחנן בן זכאי והלא יש לו ח' ימים שלא פעם כלום :

פרק שני

אמר בניו של הורקנוס לאביהם עלה לך לירושלים ונדה את בנך אליעזר מנכסך. ועלה לירושלים לנדותו ומצא שם יו"ט לר"י בן זכאי. והיו כל גדולי המדינה מועדין אצלו. בן צצית הכסת ונקדימון בן גוריון ובן כלבא שבוע. ולמה נקרא שמו בן צצית הכסת

באור מספיק

פרק א שטו לחנו חורשים. פי' שטו לו עקדים ופועלים שטו חורשים בקרקעות שלו : כמפנה. כוא כקו אשר מקום אוסו כמחרישם על אורך ששדס (תוי"ע אכלוס פרק י"א טעם א' ד"ס טענס) : טרשין. מלטים שאין מושין פירות (רש"י סוטה ל"ד פ"ג) : פצרים ושמונס שנים אפס. נאנדרי"ג פס סגו' כ"ב שנים : ולא טעס כלום. כמדדש פס איסא שטים לכול קוואס אדטס עד טעפס פו ריח רע, וכן כוונטס כמדד"ל ולא טעס, פלא אכל דבר פיש לו טעס :

פרק ב ונדס אס נכך. כי קטרנו טרוו שטטח אס אגיו לעס זקטו, ולאחר מווא כטוף לחיו יטלוק נחלס שוס כשוס : ולמס נקרא שמו בן טרים ככסס כו'. נייטין נ"א א' איסא. עשים

פרקי רבי אליעזר

4

הבמת שהיו יסוב למעלה מגרולי ירושלים. אמרו על נקדימן בן גוריון שהיה לו מזון שלשה סאים קמת לכל אחד וא' שהיו בירושלים. אמרו עליו עד בן כלבא שבתע שהיה לו בית ארבע כורין של גנות פוחצין בזהב. אמרו לו הרי אביתשל ר' אליעזר בא אמר להם עשו לו מקום ועשו לו מקום והשיבו אותו אצלו ונתן עיניו בר' אליעזר אמר לו אמור לנו דבר אחד מן התורה. א"ל רבי אמשול לך משל למה הדבר דומה לבור הזה שאינו יכול להוציא מים יותר ממה שהיה מוציא כך אני איני יכול לוטר דברי תורה יותר ממה שקבלתי מסך. אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה למעין זה שהוא גובע ומוציא מים ויש בכחו להוציא מים יותר ממה שהוא מכניס כך אתה יכול לוטר דברי תורה יותר ממה שקבלו מסיני א"ל שמא מסני אתה מתבייש הריני עומר מאצלך עמר רבן יוחנן והלך לו לחוץ והיה אליעזר יושב ודורש ופניו מאירות כאור החמה וקרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה ואין אדם יודע אם יום ואם לילה. בא רבן יוחנן מאתוריו ונשקו על ראשו אמר לו אשריכם אברהם יצחק ויעקב שיצא זה מחלציכם אמר הורקנוס למי אמר כך א"ל לאליעזר בנגך אמר להם לא כך היה לו לוטר אלא אשרי אני שיצא זה מחלצי. היה ר' אליעזר יושב ודורש ואביו עומד על רגליו כיון שראה אביו עומד על רגליו נבהל אמר לו אבא שב שאיני יכול לוטר דברי תורה ואתה עומד על רגליך אמר לו בני לא ע"כ באתי אלא לנרוחך מנכסי ועתה שבאתי לראותך וראיתי כל השבת הזה הרי אחיך מנודים מהם והם נתונים לך במתנה. אמר לו והרי אני איני שוה כאחד מהם אילו קרקעות בקשתי מלפני הקב"ה היה לפניו ריתן לי שנ' לה' הארץ ומלוואה תבל ויושבי בה ואילו כסף וזהב בקשתי היה נותן לי שנא' לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות אלא לא בקשתי מלפני הקב"ה אלא תורה בלבד שנ' על כן כל פקודי כל ישרתי כל אורח שקר שנאתי:

פרק שרישי

רבי אליעזר בן הורקנוס פתח מי יסלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו וכי יש אדם בעולם שהוא יכול לסלל גבורתו של הקב"ה או להשמיע כל תהלתו אפי' מלאכי השרת אינן יכולים לספר אלא מקצת גבורותיו ויש לנו לדרוש מה שעשה ובמה שהוא עתיד לעשות למסען יתרום שמו של הקב"ה בבריותיו שברא מסוף העולם ועד סופו שנ' דור לדור ישבח מעשיך. עד שרא נברא העולם היה הקב"ה ושמו תגדול בלבד ועלה במחשבה לברוא את העולם והיה מתריס את העולם לפניו ולא היה עומד. משלו משל למה הדבר דומה למלך שהוא

באור מספיק

מסיים לטעמו כו' א"ל מסיים כסמו מוסלם בין גדולי רומי, ע"כ. וכפרוך פדך לך נמשע מסיים לטעמו סג' כפרד"א כמו שפוא נגפ' סס : אמרו לו פרי אכיו ס'. לריכ"ז אמרו : ונתן פניו כד"א. כעין טוכס כמו (סנסדרין י"א א') נתנו מחמס אס פיניסס ככלל כזקן : וסס נסומס לך כמסוס. ולכן סס מסוס כעכנס נחלס דדך מסנס מוסר וכ"ס לס"ה (יס"ס כ"ז פרסס פ"ב) : אמר ס' נכאוס. כן מוכא ג"כ לסון כססוק נקדוהין ס"כ כ', וכא ס"ס כי כנצי כ" כסינ לי ססספ ולי סססכ נאוס ס' נכאוס. וכ"ס נכאוס ס"ז וסנסדרין ק"ג כ' : כל לרע סקר סכאסי. פי' כל פניו סס"ז מכונים כסס סקר כדכסינ סקר סתן :

פ"ק ג מחריס. פי' מחוקק כמו (ישעיס ח' א') נחרט אטס : ולא סיס עומד. פירוש ססס סקכ"ס ססס לא יסיס סכונס כעולס, לא יסיס קיוס ועמידס לנט לרע פמטסיסס

שמצערו. משקשקין. מענין המסה ומירוק שיהיו עונותיהם נמסים והולכים להם ע"י היסורים. ברביבים תמגנה. הוא סימן ברכה כרביבים. [אשר אמרו לנפשך שחי ונעבורה. ותשימי כארץ גוף וכחון לעוברים. וע"ז קאי מאמר ר' עזריה מה פלטיא זו מבלה את העובדים]. בפלטריות. ברחובות. ומעבירים רדיה. כלי מחרישה. לא תחרוש תרנום אונקלוס לא תרדי ולקמן פרשה ס"ט הגי' מעבירים כרים. והוא ע"ד על גבי חרשו חורשים. י [יג] תני הלך בשדה כו'. הניסא דהכא משבשתא ובפי המוכר פירות תניא הלך בה לאורכה ולרחבה קנה מקום הילוכו דברי ר"א וחכ"א אין הלוך מועיל כלום עד שיהיוק. מ"ם דר"א דכתיב קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתגנה. ורבנן התם משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי כדי שיהיה נח לכבוש לפני בניו (י"ט).

מחתף. אפלו בן לטובתך משקשקין לך מן חוביך היה מה דאת אמר (תהלים סה יא) ברביבים תמגנה. (ישעיה נא כג) אשר אמרו לנפשך שחי ונעברה, מה היה עושים להם מרביצים אותן בפלטריות ומעבירין רדיה עליהם. ר' עזריה משם ר' אחא סימן דא סימן טב מה פלטיא זו מבלה את העוברים ואת השכים והיא קיימת לעולם כף בניך מכלים את כל העובדי כוכבים והן קיימים לעולם. י [יג] י קום התהלך בארץ. ס'מני הלך בשדה בין לארפה בין לרחבה קנה עד מקום שהלך בדברי ר' אליעזר שהיה ר' אריעזר אומר הלוך קנה. וחכמים אומרים לא קנה עד שהלך לארפה ולרחבה. אמר ר' יעקב בן זבדי טעמיה דר' אליעזר קום התהלך בארץ וגו'.

פרשה מב א ויהי בימי אמרפל מלך שנער. ר' יהושע

מלחלו ומתמוגג ממקומו ומ"ש משקשקין מענין כיבוס ומירוק. ומעבירין רדיה. הם כלי מחרישה וזהו פירוש של כעפר הארץ שעשוי דייש. י תני הלך בשדה. ב"ק דף ק' ירושלמי קדושין פרק א' הלכה ה'. וע"ז מתנות כהונה. פמ"ב א מעשה בר' אליעזר. פריק ר"א פרק א' אבות דר"ג פרק ו' בא"א ובילקוט כאן כמו במדרש כאן. והוא חורש בהר. שבהר יקשה יותר לחרוש ור"א לחווק כחו חרש בהר וע"ז בריש פרי' א' שם. לטובתי נשברה רגל פרת. וכן הלשון בויק"ר פרי' ה' ריש סימן ג' אצל אבא יודן ושם הכוונה על שמצא אוצר רב ע"י נפילת הפרה. וכאן הכוונה על שהיה בדעתו לעזוב מלאכתו ובית אביו לילך ללמוד תורה וכשנשברה רגל פרתו ולא היה לו כמה לחרוש עוד אמר הרי הגיע העת לילך וזהו טובתו שזהו רצונו. ורגיל בדברי חז"ל למשל על רעה שהיא לטובה. קוזות אדמה. ע"י ערוך ערך קוז והוא עפר אדום. וע"ז שבת דף ק"ג שאסור לאכול אדמה מפני שהוא מלקה. כשם שהבאיש. ע"פ מדת מנגד. והוקשה לו לשון פתחו. ודרוש על פי מדה י"ז על מלחמת אמרפל הראשונה שנזכרה בתורה שהיתה בעולם וזהו לשון פתחו וכן מצאתי בילקוט תהלים ל"ז וז"ל עד עכשיו לא היה מלחמה בעולם ועמדו ופתחו שנאמר עשו מלחמה פי' שהם עשו ותקנו ענין המלחמה.

דסכנין בשם ר' לוי פתח (תהלים לו יד) חרב פתחו רשעים וגו' חרבם תבוא כלבם וגו', מעשה בר' אליעזר בן הורקנוס שהיו אחיו חורשים במישור והוא חורש בהר ונפלה פרתו

ונשברה. אמר לטובתי נשברה פרתי, ברח והלך לו אצל רבן יוחנן בן זכאי והיה אוכל קוזות אדמה עד שעשה פיו ריח רע. הלכו ואמרו לר' יוחנן בן זכאי ריח פיו של ר' אליעזר קשה לו. אמר לו כשם שהבאיש ריח פיה על התורה כף יהיה ריח תלמודך הולך מסוף העולם ועד סופו. לאחר ימים עלה אביו לנדותו מנכסיו ומצאו יושב

רשי

אפלו בן לטובתך משקשקין לך מן חוביך. כמה דמימא כמשק גביס שוקב זו כלומר מדיחין אותך מעונותיך. ס"א רדיה. ממריסה. ע"כ. י קום התהלך בארץ. לארכה ולרחבה. מני צנתימא הקונה שדה והולך בה הלך נשדה בין לארכה בין לרחבה קנה עד מקום שהלך כדברי רבי אליעזר שהיה ר"א אומר הלוך קנה מקום הלכו וחכמים אומרים עד שיחזיק אמר רבי יעקב בר זבדי טעמא דרבי אליעזר מהכל קום

מתנות כהונה

פמ"ב א אמר לטובתי ה"ג אמר לטובתו. ולענא אמר נלכו בן. קוזות. פירש רש"י כמו קנינות מחיכות ובערוך פי' מין אדמה אדומה ומפני שלא היה לו מה לאכול וע' כל המעשה משלם צנזות דר' נתן פ"ו. לנדותו. פירש רש"י אחיו קטרגו עליו ואמרו לאביו הכי הניחך לעת וקנתך ולאחר מותך יעול נכסך עמנו שיה נשוי ועלה לפני ר' יוחנן בן זכאי לנדויה בהסכמא.

משקשקין. ממרחין וממרחין וע"ל פרשה ד'. מן חוביך. מעונותיך. רדיה. כלי ממריסה לא מחרוש אונקלוס לא תרדי. ר' אחא. ה"ג ר' אחא הא סימן טוב. י גירושלמי דקדושין ונחוספתא פרק שני דנבא צמלא וחכמים אומרים לא קנה עד שיחזיק א"ר יעקב והכי גרסינן בילקוט וע"י נמדרש רוח נפסוק וזמל לפנים. [הסהלך בארץ וגו' גרסינן].

מסורת המדרש

סו כ"ו פרשה ז'. טו פל"א פסק 6. אל"ג פסק ו'. ילקוט סלון כמו ע"ב.

חידושי הרד"ל

ט ומעבירין רדיה. לקמן פס"ט הגי' מעבירים כרים. י הלך בשדה. ע"כ (ק"י). פמ"ב א ומצאו יושב ודרוש הפסוק הזה. אפשר הקרה ה' לפניו דרשת הפסוק הזה. שישמע אביו שהוא רוצה על ענין אחיו של ר"א שרצו להפיל עני ואביון זה ר"א שיהיה אביו מנכסיו. והפך ה' לכבו שחרבם תבא כלבם שארבה אמר אביו כל נכסי נתונים לך כמתנה.

אמרו יושב

אשר אמרו לנפשך שחי ונעבורה. במחרישות על גבי חרשו חורשים א"ר עזריה הוא סימן טוב אע"פ שהם מוניק מתוך צרה רוחה שאומרים כזה שחי את כסאפופה הקיימת ונעבור אנתו ונעופה ככל עובר אבל את כנסת ישראל קיימת.

פמ"ב א חרב פתחו רשעים.

שזו המלחמה הראשונה להפיל עני ואביון זה לוס ויקחו את לוס ואת רכישו גם לאברהם היה הכוונה כי הכו את שרה האמורית אשר שם אברהם ובמדרשים ויבאו אל עין משפט הוא אברהם אבל הם לא ידעו דרך ה' כי ארבה הכוונה היתה שישלו ביד אברהם וזהו כל אלה הברו למלכות אחד וכאמרם מי העיר במזרח כפרשה הבאה גם איהבים היו זה לזה זה משלה כהמת לזה.

באור מהר"פ

בפלטריות. ברחובות (י"ט). ורבי"מ בערך פולטייר מביא ירושלמי דשבועות ובלבד שלא יעשו פולטייר פירוש בל"י מקום מוכן למכור דבר מה. עכ"ל רב"מ.

ידי משה

ט בפלטריות. ר"ל פלטריות והוא רחובה גדולה שהכל עוברים בה וכן משמע בסוף פסוק ותשימי כארץ גוף וכחון לעוברים ופירוש"י כשוק שהכל עוברים בה וע"ז א"ר עזריה סימן טב וכו' וק"ל.

ליקוטים

ט רדיה עליהם ותשימי כארץ גוף וכחון לעוברים רבי עזריה וכו' כצ"ל (עין חנוך).

מסורת המדרש

סו מנחמא כן סימן ז', ילקוט תהלים רמז מ"ל. ס"ק ק"ר פרשה ה'. ילקוט כן רמז ע"ג. עילקוט מיכה רמז מקנ"ב.

חידושי הרד"ף

להפיל עני ואביון זה לוט. שלא רצו להרנו רק לקחוהו בשבי ולקחו רכשו והשאירוהו עני ואביון. ולאברהם ישיר דרך השבו לסבחו ולהרנו.

באור מהר"פ

פמ"ב א דבר אחר חרב פתחו כו'. ל"ג ל"י אלא ה"ה ויהי כימי אמרפל רשבי"ש פתח כו' (יפ"ח).

ידי משה

פמ"ב א דבר אחר כו' עד וחבריו. כולו יתר א"מ. בכמה דאחא בחליטין כו'. פירש"י בחטיפה ר"ל כמו שחטפו הדי' מלכים מהרה הרכוש כך לא עיכב' בידם ומיד בא אברהם וחטף מהם כמו ויחלטוהו ממנו שפירשו חטפו הדבר.

ליקוטיו

פמ"ב א ד"א זה אמרפל וחבריו. היא היא רק שניתפף לשון חבריו כלומר חבריו כדומתו שהיו פותחין בדרך חנם. ב בחליטין. עיין במ"כ כשם הערוך. ופירושו לפי דרכו אם נאמר שהכלית חיי האדם הוא חיי עוה"ז איך איננו מאושר לעולם אחרי שגם באחרית ימי חיינו הוא נעשה חלש כראשיתו ואיה השלמתו. והמשל על כלל העולם והשלמת ישרים וצירופם שהיו ימי חולשתם שבהחלית ימי העולם רמז בזה מה שיהיה באחרית מהם. וא"כ מהו התכלית העולם בכללו ותכלית ישרים אם לא יהיה באחרית סוף וקץ להשלמתם. ומסתמא ישלמו באחרית בכל טוב כי כל זה רק בחינת הצירוף להם. והמה וגו' כדי שיבואו. הוא רעיון בכתוב כל אלה חוברו ודיברו שעי' התחברותם יצחו את כל אך לא הבינו חפץ ה' שטופם שעי' יפלו כולם וזהו דוגמת הכתוב כי קבצם כעמיר טרנה כתבואה הנקבצת כדי שידושו את כולם יחד (אשד הנחלים).

זה אברהם. כדלקמן סימן ג' שעיקר כוונתו היה על אברהם. ב וגם זו רעה חולה. קהלת רבה. כמה דאחא בחליטין. חפשתי ולא מצאתי פירושו ועי' מ"כ בקה"ר שם שפירושו מלשון ריקין דקין כמ"ש ברכות הלוט שחלטו ברותחין ואולי הכוונה על הילד אחר שנה שמאכילין אותו מאכלים דקים וכן הזקנים. כשם שפתח. היינו מאברהם שהיה תחלת בנין עולמו של הקב"ה בעולם כמ"ש שמ"ר פר' ט"ו סימן ז' בהדיא. את כדרלעמר. הביא פסוק ט' שמונה שמות הדי' מלכים פעם שני. ודרוש מדה יו"ד מדבר שהוא שנוי שני מיני מלכים ועילם היינו מדי כמ"ש שמ"ר פרשה ט"ו סימן ט"ז בהדיא. מלך גוים זו אדם. מלך שנער הוא בבל. ואריוך מלך אלסר זה יון. כמ"ש ובני יון אלישה הוא אלסר וכמ"ש לקמן פר' זו סימן ד' ועי' לעיל ריש פרשה ל"ז אלישה אליסטורוס ומש"ש. והמה לא ידעו. ובפסוק הקודם ועתה נאספו אליך וכו' והמה לא ידעו וכו' קומו ודושי וכו' ומעשה אבות סימן לבנים. שכך יהיה בסוף אצל ציון.

ודרש וגדולי מדינתו יושבים

לפניו בן ציצית הקסת ונקדימון

בן גוריון וכן כלבא שבוע. ומצאו

יושב ודרש הפסוק הזה חרב

פתחו רשעים וגו' וזה אמרפל

וחבריו. להפיל עני ואביון זה לוט.

לטבחו ישרי דרך זה אברהם.

חרבם תבוא בלבם ויחלק עליהם

לילה הוא ועקדו יופם. אמר לו

אביו בני לא עליתי לכאן אלא

לנדותך מנקסי עכשו הרי כל נקסי

נתונים לך מתנה. אמר הרי הם

עלי חרם ואיני אלא שנה פם

פאחי. דבר אחר חרב פתחו רשעים

ודרכו, זה אמרפל וחבריו.

ב ויהי בימי אמרפל, ר' שמואל

בר שילת פתח (קהלת ה טו) וגם זה

רעה חולה כל עמת שבא פן ילך, אמר ר' שמואל בר

שילת כמה דאחא בחליטין פן הוא אזיל בחליטין. אמר ר'

אבון פשם שפתח בדי' מלכות פך אינו חותם אלא בדי'

מלכות, את כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים

ואמרפל מלך שנער ואריוף מלך אלסר, פך אינו חותם אלא

בדי' מלכות מלכות בכל ומלכות מדי ומלכות יון ומלכות

אדום. ר' פנחס בשם ר' איבו פתח (מ"כ ד יב) ויהמה לא ידעו

מחשבות ה' ולא הבינו עצתו פי קבצם כעמיר גרנה, למה,

כל אלה חברו אל עמק השדים כדי שיבואו ויפלו ביד

אברהם, הדיא הוא דכתיב ויהי בימי אמרפל וגו'.

בזמן העבר בימי אברהם. וכן לא הבינו עצתו גם לעתיד (נזה"ק). למה כל אלה חברו. ר"ל למה כל כתיב בלשון זה כל

אלה חברו אלא למימר שהכוונה האלהית היתה בזה שיהיה להם חבורה וקבצם כעמיר טרנה (יפ"ח).

רש"י

א"ת הכסף ומפרש לפי שהיה מסך על מטות של זהב וכסף

נקרא א"ת הכסף ומפרש בגיטין. ונקדימון. שנקדה לו תמה

בעצורו. ובן כלבא שבוע. שכל הנכנס לציחו רעז כלבז יוצא

שזע. מפרש מנחומא חרנס חנא כלנס. אלו ארבעה מלכים שעד

עקשו לא היה חרב צעולם וצלו הם ופתחו חרב כדכתיב חרב

פתחו רשעים לפיכך חרנס חנא כלנס. ב ס"א כמה דאחא

אתי בחליטין. נחטיפה. כמו שחטפו הדבר צמחה כמו

העבר בימי אברהם. וכן לא הבינו עצתו גם לעתיד (נזה"ק). למה כל אלה חברו. ר"ל למה כל כתיב בלשון זה כל

אלה חברו אלא למימר שהכוונה האלהית היתה בזה שיהיה להם חבורה וקבצם כעמיר טרנה (יפ"ח).

רש"י

וימרו ויחלטו הממנו. ס"א. ושבו אל עדה העמלקי. וגם את

שדי האמורי ואף כל רכוש קדום ועמורה ואת לוט ואת רכשו

לקחו והלכו להם כך הלך נחטיפה שזא אברהם והציל את כל

השביה וחטפה מידם. אמר ר' אבין. פליג על ר' שמואל בר

שילת ע"כ. והוא כמו דבר אחר מהו כל עומת שזא כן ילך רמז

רמז כשם שזאו ארבע מלכיות להודווי ולהשפעזב בהם והנה

אימה חשכה גדולה אלו ארבעה מלכיות כמו שפרש לפנינו.

מתנות כהונה

שהאלים נא לעולם כך וחלש זרין למלכות דקים כן לעת וקנחו נעשה

כך וחלש זרין למיני חלוטין ומלכיים דקים. כשם שפתח כו'. כשם שפתח נערו של אברהם אבינו נד' מלכיים שזאו עליו להרנו

כדלעיל לטבוח ישרי דרך וכדמפרש שזב לקמן ואח"כ ניזול מהם

והיחה לו לפליטה גדולה כך אינו חותם לעתיד אלא נד' מלכיים שזל

מה שאירע לאברהם הוא סימן לנביו כללעיל פ"מ ונע"י בהרמזין פי

זין. למה כל אלה כו'. למה נמן ה' כלנס ככה כדי כו'.

הודפס מאתר אוצר החכמה